

فعالیت های علمی و آموزشی دانشکده الهیات

ژوئیه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

کتاب‌شناسی و

معرفی برخی از تألیفات و ترجمه‌های هیئت علمی دانشگاه

شوریه‌شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

معرفی برخی از تألیفات

و

ترجمه های هیئت علمی دانشکده

۱ - « علم النفس یاروانشناسی صدرالمتألهین »

ترجمه و تفسیر از سفر نفس کتاب اسفار، ج ۱ ، نگارش جواد مصلح ، ش ۱ ر ، ۱۳۸۳ ، ص ۳۴+۲۸۰ ، قطع وزیری - بها ۱۸۰ ریال ، ۱۳۵۲ ، ناشر مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران .

دانشمندان بزرگ ایران در زمینه های مختلف معارف اسلامی آثار جاویدان به وجود آورده اند که بی تردید جهان علم و دانش بشری مدیون و مرهون این مآثر گرانبهاست . از آن جمله کتاب «اسفار» است که اندیشه روشن و افکار متعالی حکیم بی نظیر و فیلسوف بی بدیل عصر صفویه صدرالدین شیرازی ملقب به صدرالمتألهین به گنجینه دانش بشری افزوده است .

از آنجائی که اصل کتاب «اسفار» به زبان عربی است متأسفانه جز افراد معدودی که به دقایق این زبان آشنائی دارند نمی توانند از آن استفاده کنند . جای بسی خوشوقتی است که استاد جواد مصلح بانثری زیبا و روان به ترجمه و تفسیر آن همت گماشته است .

کتاب «اسفار» صدرالمتألهین ، از چهار سفر تشکیل یافته است و سفر چهارم آن علم النفس نام دارد . استاد مصلح کتاب علم النفس یاروانشناسی صدرالمتألهین را در چند جلد بیش از دوهزار صفحه تنظیم کرده است که اینک جلد اول آن در دسترس علاقه مندان قرار می گیرد .

این کتاب سازمان اسرارآمیز وجود انسان را که شاهکار خلقت و مظهر کامل از مظاهر قدرت مطلقه عالم است مورد بررسی قرار می‌دهد و با دلایل قاطعه پرده از بسیاری از رازهای شگفت انگیز آفرینش و اسرار پیچیده وجود انسان که ماده گرایان در حل آن سرگردانند دربر می‌گیرد. کتاب در پنج مقاله که خود از فصول مختلف تشکیل یافته تنظیم شده است. مقالات به ترتیب عبارتند از: (۱) در احتیاج به وجود نفس و اثبات وجود نفس و تعریف آن؛ (۲) در بیان ماهیت نفس حیوانی و اثبات جوهریت و تجرد نسبی آن؛ (۳) در بیان قوای نباتی و احوال آنها؛ (۴) در احوال قوای مختصه به نفوس حیوانیه؛ (۵) در بیان ادراکات باطنی و تفصیل حواس پنجگانه باطنی.

پیشگفتاری متمتع از آقای دکتر حسین نصر و دو مقدمه فارسی و انگلیسی از مترجم منضمات کتاب را تشکیل می‌دهند.

۴ - «خریده القصر و جریده العصر»

تألیف عمادالدین الاصفهانی (ابوعبدالله محمد بن محمد)، قسمت سوم از شعرای مغرب و اندلس، تحقیق دکتر آذرتاش آذرنوش، مراجعه محمد المرزوقی، محمد العروسی المطوی والجيلانی بن الحاج یحیی، [تونس] دارالتونسیه للنشر، ۱۹۷۲ م. ۴، ۷۰ صفحه، قطع وزیری.

این کتاب جلد دوم از بخش آخر «خریده القصر» است که توسط دکتر آذرنوش تحقیق انتقادی شده است و همانطور که در شماره پیشین «مقالات و بررسیها» (ص ۹۸) ضمن معرفی جلد اول همین کتاب متذکر شدیم، ناشران تونس، همه فهارس و همچنین مقدمه فرانسوی محقق کتاب را در پایان جلد آخر کتاب یکجا جمع کرده‌اند. مجموعه این فهرست‌ها که در ۱۶ صفحه تنظیم شده نمونه بسیار زیبایی از روش فهرست‌بندی متون کهن ارائه می‌دهد.

فهرست این فهارس به‌قرار زیر است :

- ۱ - فهرست اعلام .
 - ۲ - فهرست قبائل و فرق .
 - ۳ - فهرست نام جایها .
 - ۴ - فهرست کتابهای مذکور در متن کتاب .
 - ۵ - فهرست قصائد و قطعات و اییات .
 - ۶ - فهرست قطعات نثر .
- فهارس حاشیه‌ها :
- ۷ - نام کسان .
 - ۸ - قبائل و فرق .
 - ۹ - نام جایها .
 - ۱۰ - کتابهای مذکور در حاشیه .
 - ۱۱ - اییات .
 - ۱۲ - منابع و مصادر شرح حال شعراء و نویسندگان مذکور در کتاب .
 - ۱۳ - منابع تحقیق .
- ۳ - « شهرزیبای افلاطون و شاهی آرمانی در ایران باستان »
تألیف : دکتر فتح‌الله مجتبائی ، ۱۸۰ ص - قطع وزیری . از
انتشارات انجمن فرهنگ ایران باستان ، ش ۴ ، تیرماه ۱۳۵۲ ش ، چاپخانه
کاویان . + پیوست (ملحقات) و فهرست اعلام .
این کتاب چنانکه از نام آن بر می‌آید مقایسه‌ای است میان
«شهرآرمانی» افلاطون و آراء و آرمانهایی که مردم ایران دربارهٔ مقام
شاهی و صفات و فضایل بایستهٔ آن داشته‌اند .

مؤلف دانشمند کوشیده است که نخست هریک از نکات مشابه را در زمینه ویژه آن بررسی کند، سپس از راه تطبیق و مقایسه، معانی اصلی آنها را روشن، و ارتباط آراء افلاطونی را در این گونه موارد با عقاید ایرانیان آشکار گرداند.

موضوع این کتاب تحقیقی است تاریخی در مسائلی که یاد شد، لکن در ضمن بحث مباحث آن از فلسفه شاهی در ایران باستان و آراء و آرمانهای مربوط بدان از کهنترین روزگار، از اهمیت جنبه دینی سلطنت در ایران، سبب اعتقادی آن و نیز از ارتباط دین و دولت با یکدیگر و بانظام طبقاتی آریائی کهن بتفصیل سخن می رود. این کتاب یکی دیگر از کارهای ارزنده‌ای است که در شأن یک محقق عالیقدر چون دکتر مجتبائی است.

ع - « فرهنگ اصطلاحات روز، فارسی - عربی »

تألیف : دکتر محمد غفرانی ود کتر مرتضی آیه الله زاده شیرازی
دانشیاران زبان و ادبیات عرب (فرهنگ عربی و علوم قرآنی) دانشگاه تهران -
استادان سابق زبان و ادبیات فارسی در دانشگاههای قاهره، الازهر و اسکندریه ، ۱۳۵۲ ، تهران مؤسسه انتشارات امیر کبیر . - ۲۴۸ ص -
قطع وزیری.

این فرهنگ با وجود حجم اندک و صفحات محدود از لحاظ کیفیت، اثری است بسیار ارزنده و درخور اهمیت زیرا نه تنها اولین کتابی است که در مورد اصطلاحات روز فارسی - عربی به ترتیب حروف الفباء به رشته تحریر درآمده بلکه در نوع خود کتابی است کم نظیر و نفیس، چه مصطلحات این فرهنگ در هیچیک از فرهنگهای جدید و قدیم عربی دیده نمیشود و اساس و شالوده آنرا اصطلاحات و تعبیراتی تشکیل می دهد که در مکالمات روزمره مورد استعمال قرار می گیرد.

موضوع چشمگیر و بسیار مهم در تألیف این فرهنگ آنست که مؤلفان محترم بانهایت دقت سعی کرده‌اند که درمقابل هر اصطلاح فارسی متداول عیناً معادل عربی آنرا بیاورند خواه با ترجمه تحت‌اللفظی منطبق باشد یا نباشد. روشن است که نوشتن فرهنگی بدین پایه از ریزه کاری و دقت، عملی است بسیار مشکل و کسانی می‌توانند از عهده چنین امری مهم برآیند که به‌باریکترین نکات دو زبان آگاه بوده و سالیان متمادی با زبان و فرهنگ عربی آشنایی داشته باشند و در محیط عربی بسربرده باشند، زیرا گاه اتفاق می‌افتد برای اصطلاحی مخصوص درزبانی، لغاتی بکارگرفته می‌شود که اگر عیناً همان لغات به‌زبان دیگر ترجمه شود دارای آن معنی نخواهد بود. لذا پیدا کردن اصطلاحات معادل، خود فنی است مخصوص که نیاز به تجاربی ممتد دارد.

به‌طوری که دربالا یادآور گردید این کتاب فارسی بعربی است و به‌ترتیب حروف الفباء تنظیم شده است. ضمناً ۹ صفحه از آغاز آن به فهرست موضوعی اصطلاحات اختصاص داده شده است که بخش مهمی از اصطلاحات سیاسی و فرهنگی و غیره را دربردارد از قبیل عناوین و مناصب کشوری و لشکری و سازمانهای دولتی و اصطلاحات سیاسی و مؤسسات آموزشی، عناوین و سمتهای فرهنگی و دانشگاهی و ... و در پایان ۳۲ صفحه بعنوان استدرالك آمده است. توفیق بیش از پیش از پیش مؤلفان دانشمند را خواستاریم.

ه - « بررسیهای دربارهٔ ابوریحان بیرونی بمناسبت هزارهٔ ولادت او »

شورای عالی فرهنگ و هنر، مرکز مطالعات و هماهنگی، شماره ۱، قطع وزیری، ۱۰۴ صفحه، چاپخانهٔ خرمی، شهریور ۱۳۵۲ ش، زیر نظر استاد و دانشمند محترم جناب آقای دکتر محمد محمدی.

این کتاب شامل یک مقدمه و هفت مقاله است. مقدمه بقلم

دانشمند محترم آقای دکتر محمد محمدی رئیس دانشکده الهیات و معارف اسلامی است. ایشان در این مقدمه ضمن اشاره بموضوعات مختلفی که نویسندگان دانشمند در مقالات خود فراهم کرده‌اند یادآور می‌شوند: برای شناختن دانشمندان این اندازه معرفت کافی نیست، زیرا آنچه درباره این دسته از بنیانگذاران فرهنگ و تمدن دانستن آن لازم‌تر است نه زندگی عادی بلکه زندگی روحی و معنوی آنها و آثاری است که از اندیشه و ذوق آنان متجلی شده و در پیشرفت علم و معرفت مؤثر بوده است. ایشان از نویسندگانی که در تنظیم مقالات این کتاب همکاری نموده‌اند تقدیر کرده‌اند.

مقاله اول از آن استاد مجتبی مینوی تحت عنوان: «بمناسبت هزاره ولادت بیرونی» است. استاد مینوی در مقاله ۳۰ صفحه‌ای خود درباره تاریخ ولادت بیرونی و سپس بطور اختصار درباره زندگی علمی، تخصص، آثار و مخطوطاتی که از کتابهای او در کتابخانه‌های مختلف وجود دارد و همچنین در مورد سفرهای او به هندوستان و اهمیت آثار او برای سرزمین هند بحث کرده‌اند. و در ضمن بررسی اصل بیرونی باین نکته اشاره میکنند که امثال این دانشمندان را نمیتوان مختص بیک دیار دانست.

مقاله دوم از آن استاد مرتضی مطهری با عنوان: «پرسش‌های فلسفی ابوریحان از بوعلی» است. آقای مطهری در مقاله ۱۱ صفحه‌ای خود در باره ملاقات ابوریحان با ابن‌سینا، پرسشهای فلسفی ابوریحان از بوعلی و نظریات مختلف دانشمندان در مورد این ملاقات و مقدار اطلاعات فلسفی ابوریحان بحث نموده و به نقد و بررسی پرسشها و پاسخهای فلسفی ابوریحان پرداخته است.

مقاله سوم ، از دکتر آذرتاش آذرنوش با عنوان «تاریخ و فرهنگ ایران در الآثارالباقیه» است. نویسنده دانشمند در ۷۸ صفحه خوانندگان را با روش تحقیق و دقت بیرونی در نحوه استفاده از منابع و مآخذیکه در دسترس او بوده است و همچنین روش انتقادی او آشنا می‌سازد. با مطالعه این مقاله خوانندگان با تمام آنچه در کتاب «الآثارالباقیه» راجع به ایران و فرهنگ ایران مذکور است آشنایی کامل پیدا میکنند. از این قرار که نویسنده فهرستی تحلیلی همراه با تحقیقات توضیحی راجع به تاریخ پادشاهان ، ادیان و مذاهب، افسانه‌ها، تاریخ و گاهشماری ایران از کتاب «الآثارالباقیه» استخراج کرده ویا شیوه‌ای محققانه در اختیار خوانندگان قرار داده است.

مقاله چهارم تحت عنوان «بیرونی و هند» از آن دکتر فتح‌الله مجتبائی است. نویسنده محقق در این مقاله ۹۴ صفحه‌ای درباره مسافرت و مدت اقامت بیرونی در هندوستان ، مطالعات بیرونی در آثار و افکار هندیان ، موقعیت بیرونی در دربار سلطان محمود و کتاب «تحقیق ماللهند» به بحث پرداخته .

مقاله پنجم به قلم دکتر سیدجعفر سجادی و با عنوان «ابوریحان دانشمند ایرانی و بزرگترین نابغه جهان» در ۳۰ صفحه تهیه شده. این مقاله مشتمل بر نظریه عده‌ای از دانشمندان درباره بیرونی و زبانهاییکه بیرونی میدانسته و بالاخره فهرست آثار او است.

مقاله ششم توسط آقای جعفر آقایانی چاوشی با عنوان «ابوریحان بیرونی و ابتکارات او» در ۲۰ صفحه تألیف یافته . نویسنده جوان و خوش ذوق این مقاله کارهای تازه‌ای را که ابوریحان در زمینه علوم ریاضی و نجوم و مسائل مربوط به این دو علم انجام داده است مورد بحث قرار داده.

آخرین و هفتمین مقاله را آقای دکتر مهدی محقق تحت عنوان «رساله ابوریحان در فهرست کتابهای رازی» در ۱۱ صفحه نگاشته‌اند. در این مقاله ارزش رساله ابوریحان از جهت اطلاع بر آثار رازی و نیز آثار خود ابوریحان و هم چنین تحقیقات و ترجمه‌های مختلف آن بیان شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی